

Демократія і концепції децентралізації в Україні

У системі демократичного правління значна роль належить місцевому самоврядуванню. Воно є тією сферою публічної діяльності, у якій може взяти участь кожний громадянин. Провідним принципом самоврядування є організаційне і функціональне відокремлення його органів від структур державної влади: взаємовідносини між ними регулюються лише законом [1, с.281].

Оскільки для процесу демократичного розвитку держави важливий зворотний зв'язок між владою і людиною— поінформованість громадян про дії влади та поінформованість влади про реальні потреби конкретного громадянина, то найлегше це здійснити на базовому рівні влади— місцевому, де громадяни і представники влади живуть поруч [1, с.282].

В Україні в період становлення державності, переходу до нових економічних та політичних інститутів держава визнає необхідними обережні кроки в сторону децентралізації унітарної держави, відродження самоврядування. Це є важливим чинником підвищення ефективності системи управління та розвитку громадянського суспільства [1, с.291]. Особливої актуальності ідея децентралізації набула в умовах активізації автономістських і сепаратистських тенденцій в період президентських виборів 2004 р.

У дисертаційному дослідженні О.Мрінської обґрунтовано стратегічні напрями розвитку та завдання регіональної політики України в умовах ринкової економіки з урахуванням досвіду країн ЄС. Дослідниця вважає, що у регіональній політиці великого значення набуває суспільно-географічне районування в контексті регіональної політики. Від того, наскільки об'єктивно визначені критерії і виділені регіони, залежить її успіх та результативність [3, с.6].

В уряді Ю.Тимошенко у 2005 р. навіть існувала посада віце-прем'єра з адміністративної реформи, щоб ліквідувати елементи розколу України і наблизити владу до безпосереднього громадянина.

Р.Безсмертний, який очолив цю посаду, вважав, що “загальна ідея майбутньої адміністративно-територіальної реформи – розширення прав регіональних громад і збільшення ролі місцевого самоуправління, що і є альтернативою федералізації держави” [2, с.9].

Політик запропонував трирівневу модель адміністративно-територіальної реформи, яка мала будуватися за принципом “знизу догори”. Перший рівень мали складати громади з чисельністю населення не меншою як 5 тисяч. Другий рівень – райони з населенням не меншим як 70 тисяч, третій – райони з населенням понад 750 тисяч [2, с.9].

Громада повинна була забезпечувати людей базовим набором послуг: перша медична допомога, початкова школа, охорона правопорядку, комунальна інфраструктура, транспорт та інше. Райони мали об’єднувати певну кількість громад.

Органами управління території мали стати районні ради та відповідні виконкоми рад, які б перебрали на себе функції районних держадміністрацій. Окремі міста, населення яких сягнуло сімдесятитисячної позначки, повинні були набути статусу міста-району і виділитися з територіальної інфраструктури району в окрему адміністративно-територіальну одиницю. Це мало дати поштовх розвитку територій – як самих міст-районів так і міст, які відповідно стали б новими районними центрами [2, с.9].

Наближення максимальної кількості послуг до людини мало відбутися через запровадження самоврядування і фінансової самодостатності громад. Регіонами за концепцією реформування ставали області з одним адміністративним центром, а також АРК, міста зі спеціальним статусом Київ та Севастополь, міста-райони з населенням не менш як 750 тисяч (Донецьк, Запоріжжя, Дніпропетровськ, Одеса, Львів та Харків). Обласні державні адміністрації планували залишити, але вони не мали б виконавчої влади, забезпечували б контроль за дотриманням Конституції та законів України, актів Президента та Кабміну, додержанням прав і свобод громадян тощо [2, с.9].

Незважаючи на те, що відповідно Конституції України органи місцевого самоврядування організаційно відособлені і не входять у систему органів державної влади, місцеве самоврядування усе ж таки має ознаки інституту державної влади. Його організаційна відособленість дає підстави говорити про визначену автономію місцевого самоврядування в системі органів влади, а не про його виключення зі структури держави. що побічно підтверджується й існуванням терміну “місцева автономія” [1, с.312].

Таким чином, місцеве самоврядування має характеристики трьох різnorodних суб’єктів: суб’єкта влади, суб’єкта громадянського суспільства, суб’єкта господарської діяльності [1, с.313].

Конституція України визнає і гарантує місцеве самоврядування, що притаманне конституціям не всіх держав. Після прийняття закону “Про місцеве самоврядування в Україні” чітко окреслилось коло питань віднесених до сфери самоврядування, визначалися повноваженнями самоврядних органів [1, с.314].

1. Основи демократії: Навч.посібник для студентів вищих навч. Закладів /За заг. Ред. А.Колодій. – К.: вид-во “Ай-бі”, 2002. – 684 с.
2. Безсмертний Р. Може бути і вісім областей, і шістдесят // Експрес. – 2005. – 31 березня-7 квітня. – С.9.
3. Мрінська О.В. Регоінальна політика в країнах Європейського Союзу і можливості використання її досвіду в Україні. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук (11.00.02 – економічна та соціальна географія). – К., 2005. – 20 с.